

Förord

Den 15 maj 1998 beslutade riksdagen om riktlinjer för en reformering av reglerna om ersättning vid varaktig medicinskt grundad arbetsförmåga (prop. 1997/98:111 Reformerad förtidspension, m.m. SfU11). I propositionen beskrivs den planerade fortsatta beredningen av frågan om en reformering av hela systemet för ersättning vid medicinskt grundad arbetsförmåga. Propositionen innehåller övergripande mål och riktlinjer för det fortsatta arbetet. Arbetet berör i huvudsak tre delområden, nuvarande förtidspension, nuvarande sjukbidrag och beräkning av sjukpenning, dvs. sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

Beredningsarbetet bedrivs i projektform inom Socialdepartementet. Ett av de tre delområdena – beräkning av sjukpenning, dvs. sjukpenninggrundande inkomst (SGI) – är färdigbehandlat i projektet genom förslag som under våren 1999 redovisats i promemorian Beräkningsunderlag för dag ersättning – sjukpenning, föräldrapenning m.m. (Ds 1999:19). En del fråga inom förtidspensionen är också färdigbehandlad i projektet genom det förslag som redovisats i promemorian Vilande förtidspension – stimulans till återgång i arbetslivet (Ds 1999:18). Förslaget har resulterat i propositionen Vilande förtidspension (prop. 1999/2000:4), som antagits av riksdagen.

I samband med genomförandet av det reformerade ålderspensionssystemet är avsikten att avskaffa det särskilda grundavdraget (SGA) vid inkomstbeskattningen och ersätta detta med en höjd bruttonivå på pensionen. Detta framgår av prop. 1993/94:250, Reformering av det allmänna pensionssystemet och prop. 1997/98:152 Garantipension m.m. I prop. 1997/98:111 Reformerad Förtidspension, m.m. slås fast att detta skall gälla även förtidspensionen.

Förslaget att SGA skall avskaffas har föranlett en omfattande kartläggning och analys av dess effekt på nettoinkomsten för en förtidspensionär. Undersökningen har genomförts av hovrättsassessorn Tomas Forenius, Socialdepartementet, i samarbete med Finansdepartementet. I denna rapport redovisas en del av de resultat som sammanställts. Avsikten med rapporten är att inför avskaffandet av SGA visa effekterna av nuvarande regler på förtidspensionärernas nettoinkomster.

Förslag till nya regler för beräkning av ersättning vid varaktig arbetsförmåga – nuvarande förtidspension – kommer att redovisas i en senare promemoria.

Stockholm i februari 2000

Kajsa Wikström
Projektledare

Innehållsförteckning

<i>Förord</i>	3
<i>Sammanfattning</i>	7
<i>1 Inledning</i>	9
Bakgrunden till nuvarande avdragsregler	9
Den framtida beskattningen av pensionärer	9
<i>2 Regler beträffande förtidspension</i>	13
Allmänt	13
Anknytning till prisbasbeloppet – prisindexering	13
Intjänandetak.....	13
Folkpension – civilståndet bestämmer ersättningens storlek.....	13
ATP – tidigare inkomster bestämmer ersättningens storlek.....	14
Pensionstillskott – en garanterad nivå	14
<i>3 Regler beträffande särskilt grundavdrag</i>	15
Folkpension är skattepliktig.....	15
Vanligt grundavdrag.....	15
Särskilt grundavdrag	16
SGA – mer än bara en del av grundskyddet	16
Minst 6 000 kr.....	17
Maximalt avdrag	17
Vissa begränsningsregler	17
Partiell pension – medför inte motsvarande reducering av SGA.....	18
<i>4 Kompensationsnivåer i förtidspensionssystemet</i>	19
Vad är kompensationsnivå inom förtidspensionssystemet?	19
<i>5 Kollektivavtalade tilläggsförsäkringar – avtalsersättningar</i> ...21	
SAF-LO-avtalet samt avtalet för kommunanställda	21
SAF-PTK-avtalet	21
Statsanställda	21
Endast inkomster inom taket	22
<i>6 Beräkningar på typfall</i>	23
Till grund för resultaten i undersökningen ligger ett antagande om stabila inkomster	23
Jämförelse av nettoinkomst	23
Reglerna för år 1999 har använts	23
Vid partiell förtidspension förutsätts arbetsinkomst.....	24

	SGA:s effekt varierar inte enbart med kommunal- skattesats	24
7	<i>Utfall med avtalsersättning</i>	25
	Hel (100 procents) förtidspension med avtalsersättning.....	25
	Tre fjärdedels (75 procents) förtidspension med avtalsersättning	27
	Halv (50 procents) förtidspension med avtalsersättning.....	29
	En fjärdedels (25 procents) förtidspension med avtalsersättning	31
	Översikt över kompensationsnivåerna med avtals- ersättning	33
8	<i>Utfall utan avtalsersättning</i>	35
	Hel (100 procents) förtidspension utan avtalsersättning	35
	Tre fjärdedels (75 procents) förtidspension utan avtals- ersättning	37
	Halv (50 procents) förtidspension utan avtalsersättning	39
	En fjärdedels (25 procents) förtidspension utan avtalsersättning	41
	Översikt över kompensationsnivåerna utan avtalsersättning	43
	<i>Bilaga</i>	45

Sammanfattning

Allmänt

I samband med reformeringen av reglerna om beräkning av förtidspension är avsikten att avskaffa den lindring i inkomstbeskattningen som uppnås genom det särskilda grundavdraget för folkpensionärer (SGA). I stället skall bruttonivån på pensionen höjas så att nettoutfallet blir i princip oförändrat.

Förslaget att SGA skall avskaffas har föranlett en omfattande kartläggning och analys av detta. I denna rapport redovisas delar av det material som sammanställts inom Socialdepartementet. En undersökning av kompensationsnivåerna i nuvarande förtidspensionssystem har genomförts med hjälp av olika typfall. Det innebär att det inte är inkomstförhållandena för några verkliga personer som redovisas utan ett antal typfall som åsatts varierande inkomster och pensionsförmåner. Det perspektiv som tillämpats i redovisningen är att analysera kompensationsnivåerna i termer av nettoutfall i olika inkomstnivåer enligt nuvarande ersättningssystem i relation till nettoutfallet vid förvärvsarbete. Resultaten i undersökningen kan i grova drag sammanfattas på följande sätt.

Kompensationsnivåerna varierar

Kompensationsnivåerna i nuvarande förtidspensionssystem varierar betydligt beroende på inkomstnivå, eventuella kollektivavtalade tilläggsförsäkringar (avtalsersättning), pensionsgrad och civilstånd.

Partiell pension tillsammans med partiellt arbete kan ge högre nettoinkomst än heltidsarbete

En kombination av partiell förtidspension och arbetsinkomst kan i vissa fall innebära en högre nettoinkomst än helt förvärvsarbete. Vid en kombination som består av 50 procents förtidspension inklusive ersättning från kollektivavtalade tilläggsförsäkringar (avtalsersättning) och 50 procents arbete blir detta extra tydligt. Kombinationen kan vid en genomsnittlig kommunalskattesats ge en lika hög eller högre nettoinkomst än enbart förvärvsarbete för bruttoarbetsinkomster upp till cirka 200 000 kr. Kompensationsnivåerna för förtidspensionärer som vid sidan om sin partiella pension förvärvsarbetar kan alltså vara mycket höga.

Kompensationsnivåerna varierar osystematiskt

Kombinationen av pensionsförmåner och SGA, särskilt i de fall individen har rätt till avtalsersättning, medför ett osystematiskt resultat i fråga om kompensationsnivåerna i förhållandet till nivån på förtidspensionen, dvs. om förtidspensionen motsvarar nivån hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedel. Även här är det kombinationen 50 procents förtidspension och 50 procents arbete som mest påtagligt ger kompensationsnivåer som avviker från ett mönster med avtagande kompensationsnivå vid en minskad andel förvärvsarbete.

1

Inledning

Bakgrunden till nuvarande avdragsregler

Skattelättnadsregler för pensionärer har funnits sedan folkpensionen infördes 1948. Vid dess tillkomst var avsikten att pensionsförmånernas storlek skulle avvägas så att även de ekonomiskt sämst ställda folkpensionärerna tillförsäkrades en godtagbar levnadsstandard. Eftersom så inte skulle vara fallet om pensionsförmånerna beskattades fullt ut infördes ett skattefritt extra avdrag för de pensionärer som helt eller till huvudsaklig del var beroende av folkpension för sin försörjning. Reglerna för det extra avdraget har därefter ändrats vid flera tillfällen samtidigt som det konstaterats att lösningen endast skulle ses som ett provisorium eftersom det inte ansågs tillfredsställande att betrakta folkpensionärens situation i skattehänseende skilt från övriga skattskyldiga. I anslutning till skattereformen 1991 avskaffades det extra avdraget och ersattes av ett särskilt grundavdrag för pensionärer (SGA). Även då påpekades att det var av betydande intresse att pensionärer skulle beskattas på samma sätt som övriga skattskyldiga (se prop. 1989/90:110 Del 1 s. 303). Regeringen var emellertid vid den tidpunkten inte beredd att lägga fram något förslag om lika beskattningsregler bl.a. med anledning av den pågående översynen av den allmänna pensioneringen.

Den principiellt sett största skillnaden mellan SGA och det extra avdraget är att SGA bestäms i princip helt av pensionsinkomsterna medan det extra avdraget i princip bestämdes av pensionärens samlade inkomst- och förmögenhetssituation. SGA blev mer uttalat en del av pensionsystemet genom att det kom att bestämmas enbart med ledning av pensionsinkomster. Vid konstruktionen av SGA lades stor vikt vid att marginaleffekterna vid förvärvsarbete i möjligaste mån skulle reduceras.

Det förhållandet att SGA endast påverkas av storleken på pensionsbeloppet och inte av om förmånen utgörs av hel eller partiell pension behandlas dock inte i förarbetena.

Den framtida beskattningen av pensionärer

I det reformerade ålderspensionssystemet har SGA avskaffats och ersatts med en höjd bruttonivå på pensionen. (se prop. 1997/98:152, Garantipension m.m., bet. 1997/98:SfU13). I prop. 1997/98:111 Reformerad Förtidspension, m.m. slås fast att SGA skall avskaffas även för förtidspension.

Många förtidspensionärer betalar enligt nuvarande regler skatt på enbart en mindre del av inkomsten. Skatten blir därmed lägre än den som löntagare får betala vid motsvarande förvärvsinkomster. Denna skatteförmån åstadkoms genom SGA som gäller för både ålderspensionärer och förtidspensionärer.

Den framtida förtidspensionen skall enligt prop. 1997/98:111 Reformerad förtidspension, m.m. i sin helhet vara skattepliktig på samma sätt som förvärvsinkomster. En garanterad ersättningsnivå skall ersätta nuvarande grundskydd inom förtidspensioneringen, som idag utges i form av folkpension och pensionstillskott. Avsikten är att garantinivån skall ge samma nettoinkomst som nuvarande grundskydd. Beträffande personer som idag uppbär eller kommer att uppbära förtidspension enligt nuvarande regler sägs att de skall få sina ersättningar omvandlade till inkomstrelaterad förtidspension och garantibelopp.

Förtidspension i form av folkpension, pensionstillskott (PTS) och allmän tilläggs-pension (ATP) är de förmåner som enligt dagens regler utgör ersättning från den offentliga socialförsäkringen för det inkomstbortfall man drabbas av vid varaktig arbetsoförmåga. För en fullständig redovisning av förtidspensionärernas ekonomiska situation krävs att man beaktar även SGA, reglerna om bostadstillägg till pensionärer och de avtalsförmåner som utges enligt avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det är dessutom relevant att i förekommande fall beakta arbetsskadelivräntor och motsvarande ersättningar.

I denna rapport har SGA och avtalsförmåner beaktats men däremot inte bostadstillägg eller arbetsskadelivräntor. Skälen bakom denna avgränsning är helt enkelt att framställningen i första hand syftar till att belysa de kompensationsnivåer som pension, avtalsförmåner och de särskilda skattereglerna i nuvarande system innebär i sig.

Förslaget att avskaffa SGA har föranlett en omfattande kartläggning och analys. I denna rapport redovisas en del av det material som sammanställts inom Socialdepartementet (Projekt Reformerad förtidspension, m.m.) som ett led i det arbetet. Analysen har inriktats på kompensationsnivåerna i termer av nettoutfall i olika inkomstnivåer i nuvarande ersättningssystem i relation till nettoutfallet vid förvärvsarbete. Detta gör det nödvändigt att relativt ingående beskriva effekterna av SGA.

När det gäller hela förtidspensioner har SGA effekt upp till en medelpensionspoäng om ca 3,7. Vid partiell förtidspension ligger motsvarande gräns vid andra poängtal och varierar dessutom beroende på pensionsgrad m.m. Av tabell A nedan framgår att vid hel förtidspension har ungefär hälften av männen och cirka 75 procent av kvinnorna en medelpensionspoäng inom det område där SGA har effekt.

Tabell A Antal män respektive kvinnor med förtidspension/sjukbidrag i olika ATP-skikt, december 1998

MP*	0	0,01-0,99	1,00-1,99	2,00-2,99	3,00-3,49	3,50-3,99	4,00-	Totalt
Ink**	0	0-74400	74400-111600	111600-148800	148800-167400	167400-186000	186000-	Antal
Män								
hel	22 093	5 922	9 852	16 268	12 133	15 589	67 095	148 952
trefjärdedels	56	76	167	390	356	440	2 569	4 054
tvåttredjedels	202	63	77	101	65	56	229	793
halv	887	363	766	2 385	2 807	4 045	17 613	28 866
enfjärdedels	96	14	64	299	349	550	2 635	4 007
Tot. män	23 334	6 438	10 926	19 443	15 710	20 680	90 141	186 672
Kvinnor								
hel	24 244	10 462	24 155	40 355	23 947	19 387	25 980	168 530
trefjärdedels	191	274	762	1 201	657	590	1 139	4 814
tvåttredjedels	327	144	211	202	83	54	83	1 104
halv	1 559	1 393	4 412	12 479	10 047	8 838	11 204	49 932
enfjärdedels	135	80	412	1 935	2 215	2 336	3 459	10 572
Tot. kvinnor	26 456	12 353	29 952	56 172	36 949	31 205	41 865	234 952
Totalt	49 790	18 791	40 878	75 615	52 659	51 885	132 006	421 624

* Medelpensionspoäng

**Förvärvsinkomst som medelpoängen motsvarar

Källa: RFV

2

Regler beträffande förtidspension

Allmänt

Förtidspension/sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring beviljas på nivåerna hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels förtidspension. Förtidspension beviljas tills vidare medan sjukbidraget är tidsbegränsat. Förmånerna beräknas på samma sätt. Här används förtidspension som gemensam benämning.

Förtidspensionen består av folkpension, pensionstillskott och/eller ATP. Folkpensionen utges i princip oberoende av tidigare arbetsinkomster. ATP är relaterad till de förvärvsinkomster som personen haft under den yrkesverksamma delen av livet, dvs. storleken på tidigare förvärvsinkomster bestämmer storleken på pensionen. Pensionstillskottet är ett tillägg till folkpension till den som saknar eller som har en låg ATP.

Uppgifterna om pensionsbelopp i detta avsnitt avser de som gällde för år 1999.

Anknytning till prisbasbeloppet – prisindexering

Folkpensionen och ATP är knutna till det s.k. prisbasbeloppet, som i sin tur är kopplat till utvecklingen av konsumentpriserna. Prisbasbeloppet är för år 1999 fastställt till 36 400 kr (år 2000 är prisbasbeloppet 36 600 kr). Detta belopp används vid beräkning av utgående förtidspension. Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst och pensionspoäng tillämpas ett förhöjt prisbasbelopp som uppgår till 37 200 kr (år 2000 till 37 300 kr).

Intjänandetak

Endast inkomster upp till en viss nivå ger pensionsrätt. Intjänandetaket är 7,5 förhöjda prisbasbelopp, dvs. 279 000 kr.

Folkpension – civilståndet bestämmer ersättningens storlek

Folkpensionen är 90 procent av prisbasbeloppet per år, eller 2 730 kr per månad för en ogift förtidspensionär med hel förmån. För en gift förtidspensionär är folkpensionen 72,5 procent av prisbasbeloppet per år, eller 2 199 kr per månad.

ATP – tidigare inkomster bestämmer ersättningens storlek

ATP grundar sig dels på antalet år med förvärvsinkomster över det förhöjda prisbasbeloppet, dels på den genomsnittliga storleken av förvärvsinkomsterna för dessa år. För varje år fastställs pensionspoäng baserad på taxeringen för året. Högsta möjliga pensionspoäng är 6,5. För rätt till ATP krävs minst tre år med pensionspoäng. För full pension krävs 30 poängår. Storleken av ATP bestäms av den genomsnittliga pensionspoängen. För den som har mer än 15 poängår beräknas genomsnittet på de femton högsta pensionspoängen.

Storleken på hel förtidspension skall i princip motsvara den ålderspension som personen skulle ha rätt till om han eller hon hade börjat uppbära sådan ålderspension fr.o.m. den månad då han eller hon fyller 65 år. Eftersom förtidspensionen utges för tid före det att den försäkrade fyllt 65 år måste fiktiva arbetsinkomster, eller s.k. antagandepoäng, läggas ut under tiden fram till och med det år då den försäkrade fyller 64 år. För rätt till antagandepoäng krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda. Antingen måste den försäkrade ha tillgodoräknats pensionspoäng för minst två av de fyra år som närmast föregått pensionsfallsåret eller vid pensionsfallet ha en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) som uppgår till lägst ett belopp som motsvarar det vid årets ingång gällande prisbasbeloppet. Antagandepoängen beräknas därefter enligt det förmånligaste av två beräkningssätt.

ATP räknas därefter ut på det sättet att man multiplicerar basbeloppet med 60 procent av medeltalet av de 15 högsta pensionspoängen. Högsta möjliga tilläggs-pension utgjorde 141 960 kr (142 740 kr år 2000) eller 11 830 kr per månad (11 895 kr år 2000).

Pensionstillskott – en garanterad nivå

Pensionstillskottet (PTS) är ett tillägg till folkpension till den som saknar eller som har en låg ATP. Pensionstillskottet minskar krona för krona mot den ATP som den enskilde har och förmånen har således karaktären av utfyllnad. För förtidspensionärer är pensionstillskottet maximalt 1,129 prisbasbelopp per år eller 3 425 kr per månad.

Sammanfattningsvis är en ogift förtidspensionär genom pensionstillskottet garanterad en förtidspension i form av folkpension och pensionstillskott om 2,029 prisbasbelopp per år, eller 6 155 kr i månaden (december 1999). Motsvarande belopp för en gift förtidspensionär är 1,854 prisbasbelopp eller 5 624 kr i månaden.

3

Regler beträffande särskilt grundavdrag

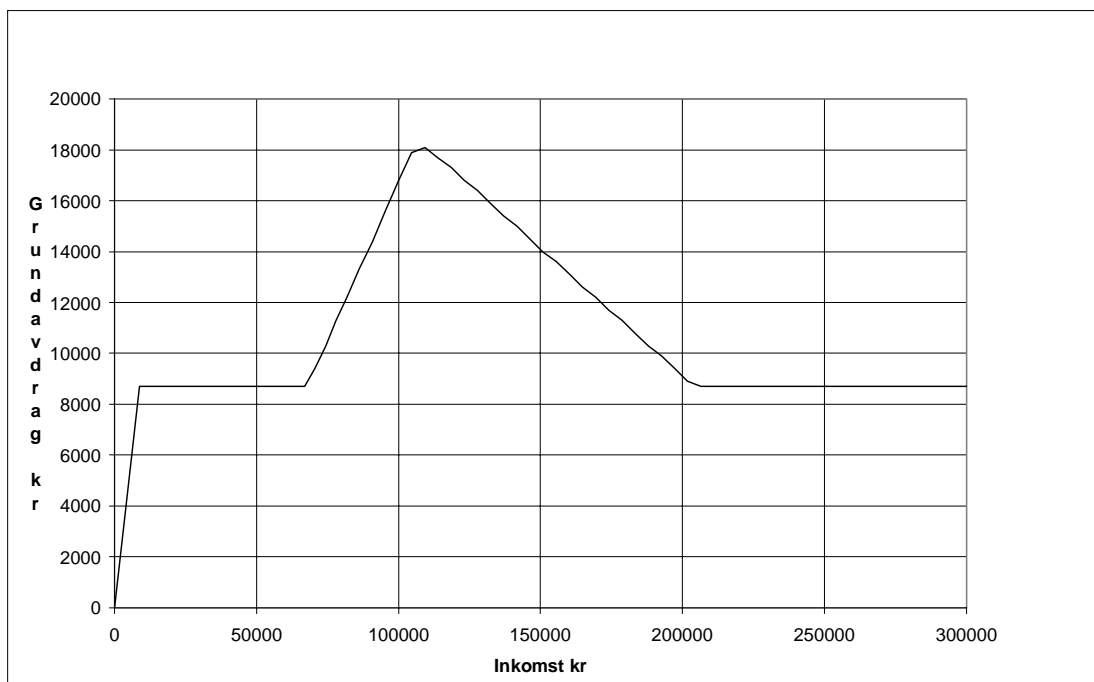
Förtidspension är skattepliktig

Folkpension, ATP och pensionstillskott utgör skattepliktig förvärvsinkomst. Vid skatteberäkningen medges i princip alla som har förvärvsinkomster och varit bosatta i landet ett grundavdrag. Den som haft folkpension under året kan i stället medges ett högre särskilt grundavdrag – SGA, som leder till lägre skatt. En stor del av de personer som uppbär folkpension beskattas alltså på ett sätt som skiljer sig från vad som gäller för övriga befolkningen, dvs. löntagare, egna företagare eller andra som inte uppbär folkpension.

Vanligt grundavdrag

Som nämnts är även förvärvsarbete vid inkomsttaxeringen i regel berättigade till ett grundavdrag. Avdraget kan för den som varit bosatt i Sverige under hela beskattningsåret variera mellan 8 700 och 18 100 kr. Avdraget har en fördelningspolitisk profil som innebär att det lägsta beloppet tillämpas för dem med låg taxerad inkomst (<67 700 kr) och dem med medelhög eller hög taxerad inkomst (>204 600 kr). I inkomstskiktet däremellan stiger avdraget successivt i takt med ökad inkomst från 8 700 kr till maximala 18 100 kr vid en taxerad inkomst om 105 000 – 110 000 kr för att därefter successivt minska till miniminivån 8 700 kr vid en taxerad inkomst om 204 600 kr.

Figur 1 Vanligt grundavdrag

Särskilt grundavdrag

SGA, som endast används om det är förmånligare för den skattskyldige, har emellertid en helt annan utformning. Detta kan vara betydligt högre än det vanliga grundavdraget. Som mest kan det uppgå till 55 400 kr för en ogift pensionär (49 000 kr för en gift). I korthet kan det beskrivas så att det innebär att förtidspensionärer som saknar eller har en låg ATP betalar skatt på endast en mindre del av sin inkomst eftersom den skattepliktiga inkomsten reduceras betydligt genom ett avdrag som täcker en stor del av pensionsinkomsten.

SGA – mer än bara en del av grundskyddet

Reglerna om SGA brukar betecknas som en del av grundskyddet i pensionssystemet. SGA ger emellertid skattelättnader även över grundskydds nivå. Vid *hel* förtidspension utgör SGA ett särskilt stöd för förtidspensionärer med enbart folkpension och pensionstillskott men även vid pensionsgrader upp till omkring 3,7 ATP-poäng (motsvarande en pension om drygt 110 000 kr för ogift pensionär). För dem med *partiell* förtidspension medför SGA skattelättnader betydligt högre upp i ATP-skikten, dock i huvudsak med tyngdpunkt i samma ATP-skikt som vid hel förmån. När det gäller halv och en fjärdedels förtidspension gäller detta ända upp till maximala 6,5 ATP-poäng.

Minst 6 000 kr

En grundförutsättning för rätt till SGA är att den skattskyldige har folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller efterlevandepension och att folkpensionen uppgår till minst 6 000 kr eller minst en femtedel av den sammanlagda inkomsten. Som folkpension räknas dock även pensionstillskott samt den ATP som föranlett avräkning av pensionstillskott. Även viss utländsk pension kan räknas som folkpension.

Maximalt avdrag

För gifta uppgår det särskilda grundavdraget år 1999 till maximalt 1,3482 prisbasbelopp (49 000 kr). För ogifta uppgår det särskilda grundavdraget till maximalt 1,5232 prisbasbelopp (55 400 kr). Dessa belopp motsvarar summan av hel folkpension och fullt pensionstillskott som under år 1999 utges till gifta respektive ogifta ålderspensionärer.

Vissa begränsningsregler

Det särskilda grundavdraget är dock i många fall betydligt lägre än de maximala beloppen. Det särskilda grundavdraget för en förtidspensionär får nämligen inte överstiga folkpensionen och pensionstillskottet. I detta fall räknas även sådan ATP som föranlett reducering av pensionstillskott som folkpension. Däremot påverkas i de flesta fall inte SGA av inkomster av förvärvsarbete. Inkomst av kapital påverkar aldrig storleken på SGA. Detsamma gäller eventuell förmögenhet.

För den som var folkpensionär vid utgången av året före beskattningsåret reduceras SGA, om summan av den skattskyldiges pensionsinkomster och eventuell arbetsskadelivränta överstiger de ovan angivna maximala avdragen på 55 400 kr resp. 49 000 kr. Vid beräkningen av summan av pensionerna skall dock inte medräknas pension som utgår på grund av annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring eller från pensionssparkonto.

För den som blivit folkpensionär under beskattningsåret beräknas den inkomst som kan reducera avdraget på ett annat sätt. Reduktion av SGA sker i det fallet om summan av taxerad förvärvsinkomst (tjänst + näringsverksamhet – allmänt avdrag) överstiger de maximala avdragen.

Om den inkomst som skall beaktas vid avdragsberäkningen överstiger de maximala avdragen minskas SGA med 65 procent av den överskjutande delen av inkomsten. Reduceringen påbörjas vid angivna inkomstnivåer även om pensionen alternativt folkpensionen inte uppgått till dessa belopp.

Partiell pension – medför inte motsvarande reducering av SGA

Till skillnad från det vanliga grundavdraget påverkas storleken på SGA som ovan nämnts i regel inte av den sammanräknade taxerade förvärvsinkomsten, utan enbart av de sammanlagda pensionsinkomsterna. Detta gäller oberoende av anledningen till att pensionen uppgår till en viss nivå, exempelvis att pensionen är partiell, uttagen före 65 års ålder m.m.

Ett exempel på vilken betydelse SGA har vid partiell förtidspension är en person med halv förtidspension med maximal ATP (6,5 pensionspoäng) och folkpension, men utan avtalsersättning, vars arbetsinkomst uppgår till 140 000 kr (motsvarande drygt hälften av en genomsnittlig årsarbetsinkomst för en privatanställd tjänsteman år 1998). Denna person kan vid en sammanlagd inkomst om cirka 227 000 kr medges ett SGA på 35 000 kr. Vid hel förtidspension med maximal ATP medges enbart vanligt grundavdrag. Det vanliga grundavdraget uppgår till 8 700 kr vid en arbetsinkomst motsvarande ovannämnda halvtidsinkomst och halv förtidspension (227 000 kr). SGA innebär således att ett belopp om 26 300 kr undantas från beskattning jämfört med vad som skulle gälla om det vanliga grundavdraget tillämpats. Vid en jämförelse med nettoinkomsten vid helt förvärvsarbete och en genomsnittlig kommunalskattesats blir nettoinkomsten drygt 174 000 kr och vid halv förtidspension tillsammans med halvtidsarbete enligt ovan närmare 160 000 kr, dvs. kompensationsgraden beräknad på nettot motsvarar ca 92 procent.

4

Kompensationsnivåer i förtidspensionssystemet

Vad är kompensationsnivå inom förtidspensionssystemet?

Innebörden av begreppet kompensationsnivå är inte självklar när det tillämpas på nuvarande förtidspensionssystem.

En rimlig utgångspunkt är dock att en uppskattning av kompensationsnivåer inom förtidspensionssystemet måste innebära någon slags jämförelse mellan arbetsinkomster som den enskilde kan antas ha haft om han eller hon skulle ha fortsatt att förvärvsarbeta och den inkomst som den enskilde faktiskt har efter det att ett pensionsfall inträffat.

Ett första problem ligger i det faktum att det alltid föreligger viss osäkerhet om den uteblivna inkomstens nivå och utveckling på sikt. Individernas arbetsinkomster varierar ständigt beroende på dels den ekonomiska utvecklingen främst vad avser tillväxt och inflation, dels de mer individuella faktorerna såsom arbetsinsatser, möjligheten att erhålla ett arbete, effekter på individplanet av olika drifts- och strukturrationaliseringar m.m.

Ett annat problem är att nuvarande regler för beräkning av förtidspension innebär att förtidspensionen beräknas på grundval av medelvärdet av ett stort antal olika årsarbetsinkomster (pensionspoäng), varav vissa motsvarar faktiska inkomster och vissa fiktiva (antagandepoäng). En del av dessa årsinkomster kan härröra från år långt tillbaka i tiden räknat från pensionsfallet. Eftersom individerna under normalt förvärvsaktiv tid har varierande inkomstnivåer beroende på arbetsutbud, karriär m.m. ökar detta risken för att äldre inkomster som läggs till grund för förtidspensionen på ett markant sätt avviker från det faktiska inkomstbortfall som förtidspensionen egentligen är avsedd att kompensera.

Frågan om innebörden av begreppet kompensationsnivåer i förtidspensionssammanhang kompliceras betydligt av tillväxtens eller reallönernas variationer över tiden. De flesta individer som till följd av arbetsoförmåga beviljas en förtidspension kan antas ha fått en inkomstutveckling som åtminstone i någon mån skulle ha följt reallöneutvecklingen i samhället om de fortsatt att förvärvsarbeta. En prisindexering av utgående ersättning inom förtidspensionen innebär att kompensationsnivån varierar över tiden beroende på reallöneutvecklingen. Vid en positiv reallöneutveckling minskar kompensationsgraden och vid en negativ reallöneutveckling ökar kompensationsgraden.

Eftersom nuvarande förtidspensionssystem är baserat på en prisindexering genom anknytningen till basbeloppet kan de nedan redovisade resultaten endast sägas vara tillämpliga på relativt kort sikt från det att pensionsfallet inträffat. Ett närbesläktat fenomen är att de pensionspoäng som tjänats in under åren före pensionsfallet genom anknytningen till prisbasbeloppet räknas upp med hänsyn till prisutvecklingen fram till det tillfälle då förtidspensionen beräknas. Vid en långsiktig positiv eller

negativ reallöneutveckling innebär detta att förtidspensionen kan komma att beräknas på grundval av pensionspoäng som fastställdes i ett helt annat reallöneläge än vad som är aktuellt vid pensionsfallet.

Inom ramen för den beskrivning av kompensationsnivåerna i det nuvarande förtidspensionssystemet som lämnas i denna rapport är det inte möjligt att ta hänsyn till alla dessa faktorer. Beräkningarna som ligger till grund för de figurer och tabeller som följer nedan bygger i stället på förutsättningarna att typfallen (dvs. utfallen i olika inkomstnivåer) som redovisas har haft stabila arbetsinkomstförhållanden före pensionsfallet. Beräkningarna bygger på att såväl den faktiska inkomsten vid förvärvsarbete som SGI motsvarar den genomsnittliga pensionsgrundande inkomst (eller pensionspoäng) som lagts till grund för beräkningen av förtidspension samt att typfallen vid partiell förtidspension behåller en andel av denna arbetsinkomst i proportion till nivån på förtidspensionen.

I själva verket kan naturligtvis relationerna mellan SGI och medelpensionspoäng variera i mycket stor grad. En person med maximal pensionspoäng kan helt sakna SGI och en person med maximal SGI kan sakna pensionspoäng. Även arbetsinkomsternas relation till såväl medelpensionspoäng som SGI kan naturligtvis av olika skäl variera starkt.

Genomsnittligt sett är det så att förtidspensionärernas förvärvsinkomster har en mindre positiv utveckling under åren före pensionsfallet än vad som är fallet för befolkningen i övrigt. Det kan bero på exempelvis att en sjukdom eller skada medför att individen går ned i arbetstid, byter till ett mindre kvalificerat arbete eller uppbär sjukpenning. I de två förstnämnda fallen innebär dagens regler i vissa fall att både arbetsinkomsten och SGI:n under åren närmast före pensionsfallet ligger på en lägre nivå än de inkomster som ligger till grund för beräkningen av förtidspension.

De ovan angivna förutsättningarna bör dock med de givna reservationerna kunna användas som utgångspunkt för beräkningarna eftersom variationerna i inkomstnivåerna trots allt i de flesta fall torde vara relativt begränsade.

Av betydelse för den faktiska kompensationsnivån är även kollektivavtalade tilläggförsäkringar, här redovisade under samlingsbegreppet avtalsersättningar, eftersom dessa anses som pension vid beräkningen av SGA.

5

Kollektivavtalade tilläggsförsäkringar – avtalsersättningar

I beräkningarna redovisas nettoutfallet i olika inkomstnivåer med respektive utan avtalsersättningar enligt avtalet mellan SAF och LO. Avtalsersättning kan medföra en betydande inkomstförstärkning för den enskilde. I stort sett alla anställda förvärvsarbetande är också täckta av avtalsförsäkringar genom avtal på fyra stora avtalsområden (SAF-LO, SAF-PTK, samt staten och kommunerna). Andelen förtidspensionärer som uppbär avtalsersättning kan uppskattas till ungefär hälften. Vissa avtalsersättningar som beviljats före år 1992 är emellertid inte skattepliktiga och påverkar därmed inte SGA.

SAF-LO-avtalet samt avtalet för kommunanställda

Avtalsersättningens storlek bestäms enligt avtal mellan SAF och LO av den sjukpenninggrundande inkomsten. För inkomster från 140 000 kr och upp till ett tak på ca 5,9 förhöjda prisbasbelopp (219 000 kr) motsvarar avtalsersättningen mellan 15 och 16 procent av SGI:n. I lägre och högre inkomstnivåer motsvarar avtalsersättningen en lägre procentandel. Den är som lägst vid de lägsta respektive högsta inkomstnivåerna. Motsvarande villkor gäller för anställda i bland annat kommuner, landsting och Svenska Kyrkan. Inom avtalsområdena för kommuner och landsting ger även vissa inkomster över intjänandetaket på 7,5 förhöjda prisbasbelopp rätt till ersättning.

SAF-PTK-avtalet

Avtalsersättningen som utges i anslutning till förtidspension från det offentliga systemet på privattjänstemannaområdet, Industrins och handelns tilläggspension för tjänstemän (ITP), motsvarar 15 procent av den pensionsmedförande inkomsten upp till intjänandetaket på 7,5 förhöjda prisbasbelopp (279 000 kr). Även vissa inkomster över taket ger ersättning.

Statsanställda

Statstjänstemännens avtal ger en kompensationsnivå brutto på 21 procent av ett pensionsunderlag som motsvarar genomsnittet av lön jämte vissa andra anställningsförmåner under de senaste fem åren upp till en inkomst på 7,5 förhöjda prisbasbelopp. Även vissa inkomster över taket ger ersättning.

Endast inkomster inom taket

Endast arbetsinkomster som ryms inom intjänandetaket på 7,5 förhöjda prisbasbelopp har beaktats i redovisningen nedan. Vid högre arbetsinkomster än så sjunker i allmänhet kompensationsgraden betydligt. Detta beror på att den offentliga försäkringen inte ger något skydd mot bortfall av inkomster som överstiger taket och att avtalsförsäkringarna antingen, som i fråga om LO-området, saknar skydd över taket, eller har en lägre kompensationsgrad jämfört med det sammantagna utfallet av offentlig försäkring och avtalsförsäkringar på inkomster under taket.

6

Beräkningar på typfall

Till grund för resultaten i undersökningen ligger ett antagande om stabila inkomster

Beräkningarna bygger på förutsättningarna att typfallen (dvs. utfallen i olika inkomstnivåer) har haft stabila arbetsinkomstförhållanden före pensionsfallet. Såväl den faktiska inkomsten vid förvärvsarbete som den sjukpenninggrundande inkomsten förutsätts motsvara den genomsnittliga pensionsgrundande inkomst (eller pensionspoäng) som lagts till grund för beräkningen av förtidspension. Typfallen vid partiell förtidspension förutsätts behålla tidigare arbetsinkomst i proportion till nivån på förtidspensionen.

Jämförelse av nettoinkomst

En följd av SGA är att jämförelser mellan bruttot för arbetsinkomster respektive pensionsinkomster blir missvisande för stora grupper eftersom SGA medför avsevärda avvikelser för nettoutfallet jämfört med vad som skulle vara fallet vid vanligt grundavdrag. I första hand inriktas därför denna framställning på att belysa nettoutfallet.

Reglerna för år 1999 har använts

I beräkningarna som ligger till grund för redovisningen nedan har beräkningsreglerna för förtidspension samt de skatteregler (inklusive reglerna om allmän pensionsavgift) som gäller för inkomståret 1999 tillämpats. De tillfälliga reglerna om särskild skattereduktion för låginkomsttagare har dock inte beaktats. Riksdagens beslut (prop. 1999/2000:1, bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 1999/2000:28) om skattereduktion och en begränsning av avdragsrätten för allmän pensionsavgift som gäller från och med inkomståret 2000 har inte heller beaktats¹.

¹ Beslutet innebär att den skattskyldige medges skattereduktion med 25 procent av den allmänna pensionsavgiften och att avdragsrätten för avgiften vid inkomsttaxeringen begränsas till 75 procent av avgiften. Riksdagen har också beslutat att höja skiktgränserna för statlig inkomstskatt på beskattningsbara förvärvsinkomster till 232 600 resp. 374 000 kr.

Vid partiell förtidspension förutsätts arbetsinkomst

SGA innebär att beskattningen av den *totala förvärvsinkomsten*, dvs. inbegripet arbetsinkomster, i många fall förändras i förhållande till vad som gäller vid vanligt grundavdrag. Vid analysen av typfallen beräknas därför kompensationsnivån vid partiell förtidspension på nettoinkomsten av arbete och förtidspension sammantaget vilken jämförs med nettoinkomsten vid helt förvärvsarbete.

SGA:s effekt varierar inte enbart med kommunalskattesats

Vid en redovisning av kompensationsnivåerna uttryckt som nettoinkomster får skillnaderna i de kommunala skattesatserna betydelse. Värdet av SGA beror på den kommunala skattesatsen och är för den enskilde större ju högre den kommunala skattesatsen är.

Resultaten varierar inte enbart med kommunalskatten utan även med pensionsgrad, förekomst av avtalsersättning, m.m. Därför redovisas utfall i respektive pensionsgrad var för sig, med respektive utan avtalsersättning och med olika kommunalskattesatser.

I de tabeller som återfinns i bilagedelen redovisas nettoutfallen vid en kommunalskattesats om 27 kr respektive 34 kr, i princip motsvarande lägsta respektive högsta förekommande kommunalskatt år 1999. Figurerna i de följande avsnitten redovisar dock endast utfallet vid kommunalskattesatsen 31,48 kr, vilket motsvarar en med taxerade inkomster vägd genomsnittlig kommunalskattesats för Sveriges kommuner år 1999 (motsvarande skattesats beräknad på enbart förtidspensionärernas taxerade inkomster är 31,59 kr).

7

Utfall med avtalsersättning

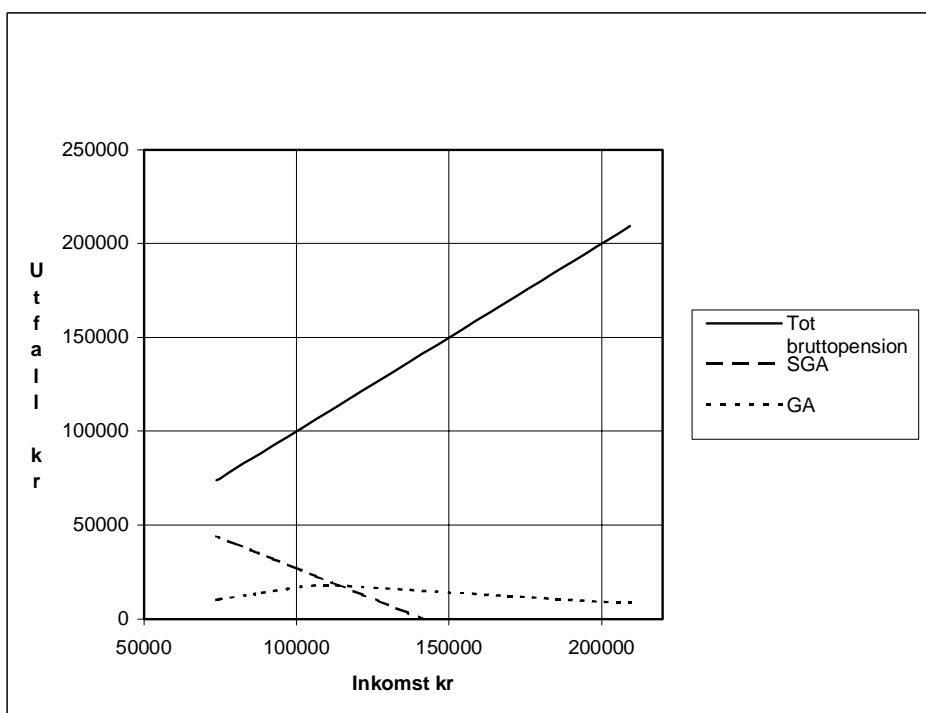
De kollektivavtalade tilläggförsäkringarna har ungefär samma utformning inom alla avtalsområden för inkomster under taket. I rapportens beräkningar har villkoren i SAF-LO-avtalet använts.

Hel förtidspension med avtalsersättning

I figur 2 nedan och sedan vidare i figurerna 4, 6 och 8 illustreras SGA, det vanliga grundavdraget och den totala bruttopensionen i relation till total taxerad inkomst för en ogift förtidspensionär med avtalsersättning. Med taxerad inkomst avses förvärvsinkomst plus pensionsinkomst. I figurerna 4, 6 och 8 kan vi se några konsekvenser av att SGA inte reduceras mot arbetsinkomst utan enbart mot pensionsinkomst. Figurerna avser hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels förtidspension.

Figur 2 visar hur SGA vid hel förmån börjar reduceras vid en pension motsvarande ca 75 000 kr för att vid ca 110 000 kr vara lägre än det vanliga grundavdraget som då blir det mest fördelaktiga och därför träder in istället.

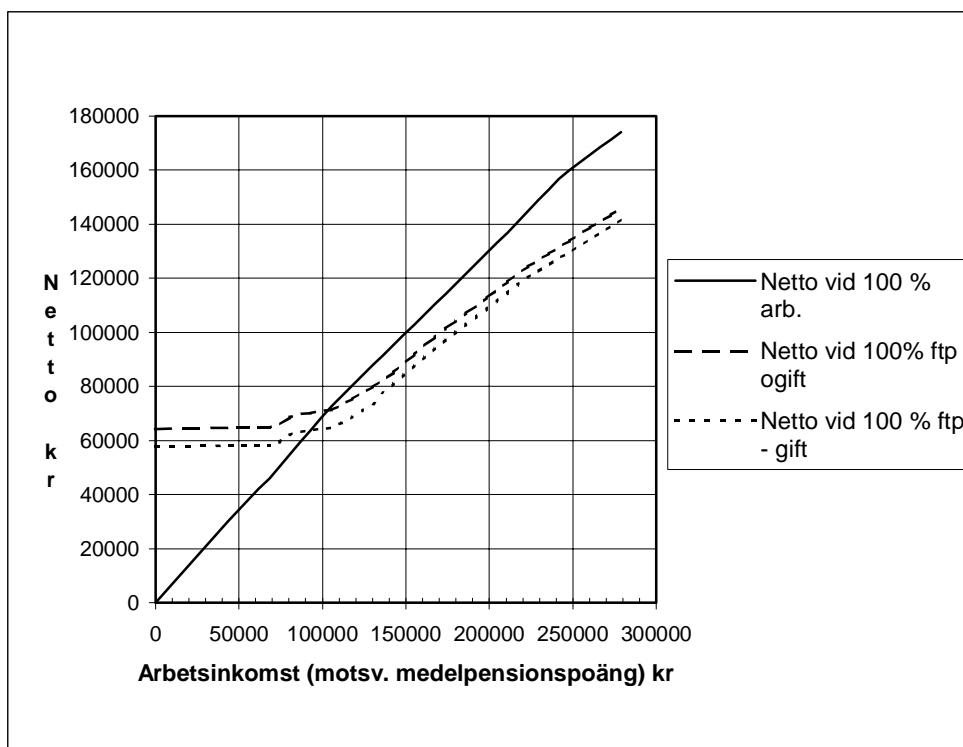
Figur 2 SGA och vanligt grundavdrag vid hel förtidspension (inkl. avtalsersättning) i olika inkomstlägen

I figur 3 nedan redovisas nettoutfall i olika bruttoarbetsinkomstnivåer motsvarande pensionspoäng från 0 till maximala 6,5 vid en kommunalskattesats om 31,48 kr. Nettoutfallen visas för 100 procents förvärvsarbete samt för hel förtidspension för ogift respektive gift. I nettobeloppen ingår avtalsersättning enligt SAF-LO-avtalet. De olika kurvorna i figur 3 utvisar alltså dels nettoinkomsten vid en viss bruttoarbetsinkomst och dels nettoinkomsten vid hel förtidspension beräknad på motsvarande bruttoarbetsinkomst.

En bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr ger en nettoinkomst om cirka 130 000 kr medan en förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng ger ett netto om cirka 113 000 kr för en ogift person och cirka 109 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 87 procent ($=113\ 000/130\ 000$) för ogifta och 84 procent ($=109\ 000/130\ 000$) för gifta. Av kurvorna i figuren framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlägen och vice versa.

Figur 3 Nettoinkomst vid förvärvsarbete resp. hel ftp – gift eller ogift – med avtalsersättning – k-skatt 31,48 kr.

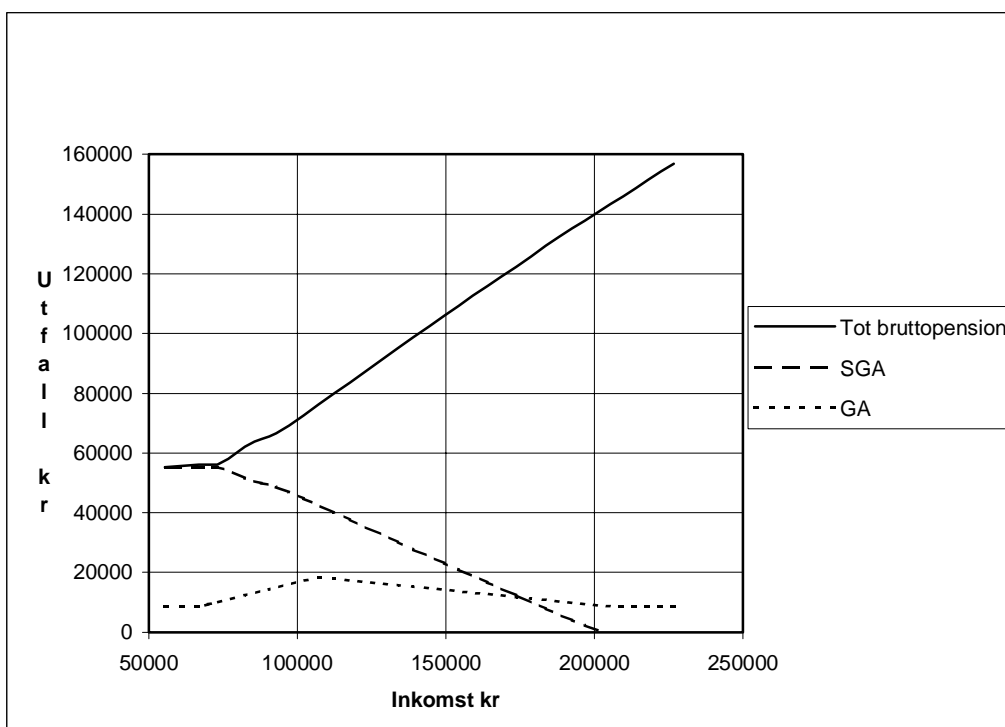

I bilagan redovisas i tabellform de olika krontalsbeloppen som ligger till grund för figur 3 samt utfall vid en kommunalskattesats om 27 respektive 34 kr.

Tre fjärdedels (75 procent) förtidspension med avtalsersättning

Vid tre fjärdedels förtidspension (figur 4) och en förvärvsinkomst motsvarande 25 procent av heltidsarbete är SGA mer fördelaktigt än det vanliga grundavdraget upp till en inkomstnivå på ca 175 000 kr. Detta beror på att pensionsinkomsten är lägre än vid hel förtidspension och att SGA därför inte reduceras av denna i samma utsträckning samt att den tillkommande förvärvsinkomsten inte reducerar SGA.

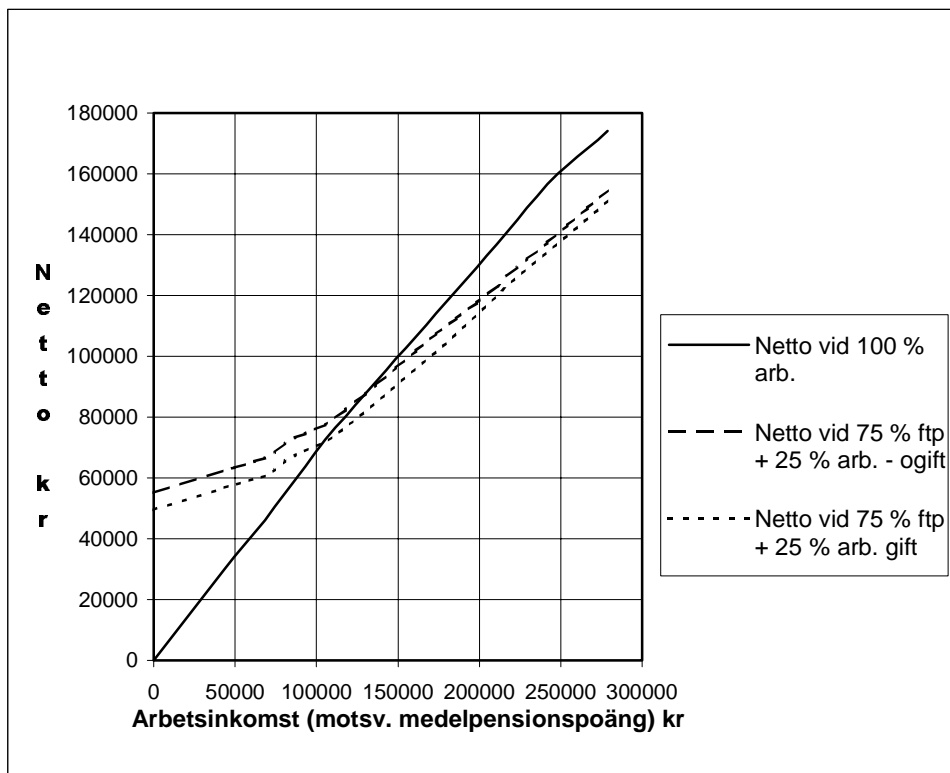
Figur 4 SGA och vanligt grundavdrag vid 75 % ftp (inkl. avtalsersättning) i olika inkomslägen

I figur 5 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 75 procents förtidspension + 25 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person vid en kommunalskattesats om 31,48 kr. De olika kurvorna visar alltså nettoinkomsten vid en viss bruttoarbetsinkomst och nettoinkomsten för en ogift respektive en gift person med 75 procents förtidspension (inkl. avtalsersättning) beräknad på motsvarande bruttoarbetsinkomst jämte 25 procents förvärvsarbete med en arbetsinkomst motsvarande en fjärdedel av tidigare inkomst.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten naturligtvis liksom tidigare cirka 130 000 kr medan förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng jämte 25 procents förvärvsarbete ger ett netto om cirka 118 000 kr för en ogift person och cirka 114 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 91 procent för ogifta (=118 000/130 000) och 88 procent för gifta (=114 000/130 000). Av figuren framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlägen och högre i lägre inkomstlägen. Vidare framgår att för ogifta personer ger 75 procents förtidspension + 25 procents förvärvsarbete ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete för bruttoinkomster understigande cirka 130 000 kr.

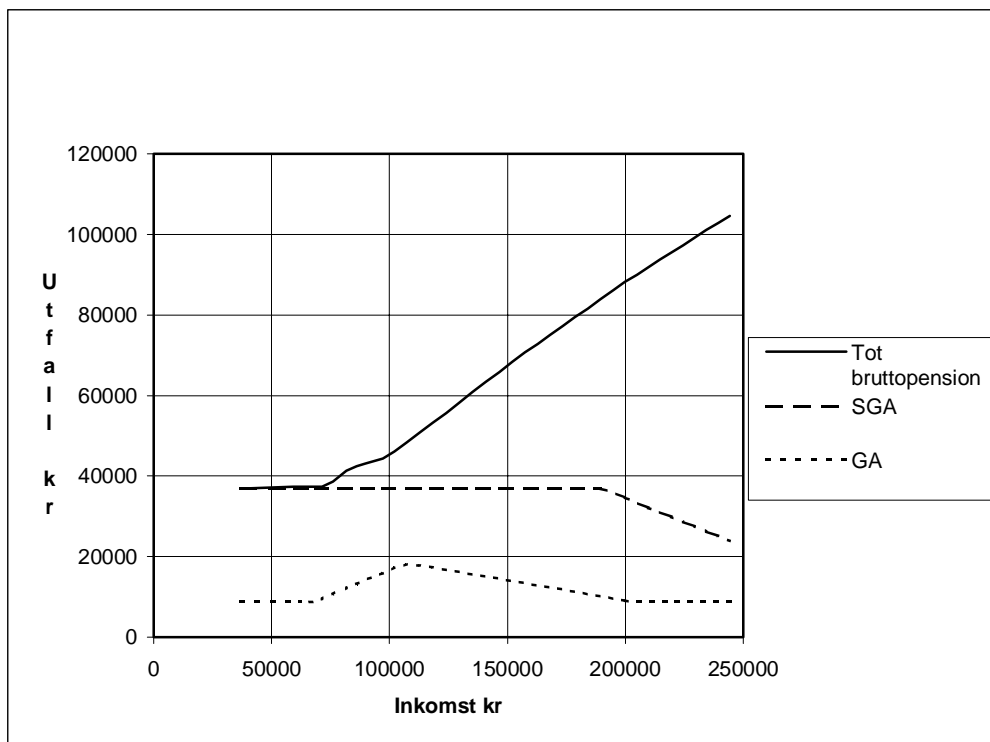
Figur 5 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 75 % ftp + 25 % arb – gift och ogift med avtalsersättning – k-skatt 31,48 kr

Halv (50 procents) förtidspension med avtalsersättning

Som tidigare framgått av figur 2 och 4 finns SGA kvar vid betydligt högre inkomstnivåer vid partiella förmåner än vid hel förmån. Vid halv förtidspension (figur 6) respektive en fjärdedels förtidspension (figur 8) i kombination med förvärvsarbete är SGA det mest fördelaktiga alternativet ända upp till maximal ATP (6,5 pensionspoäng).

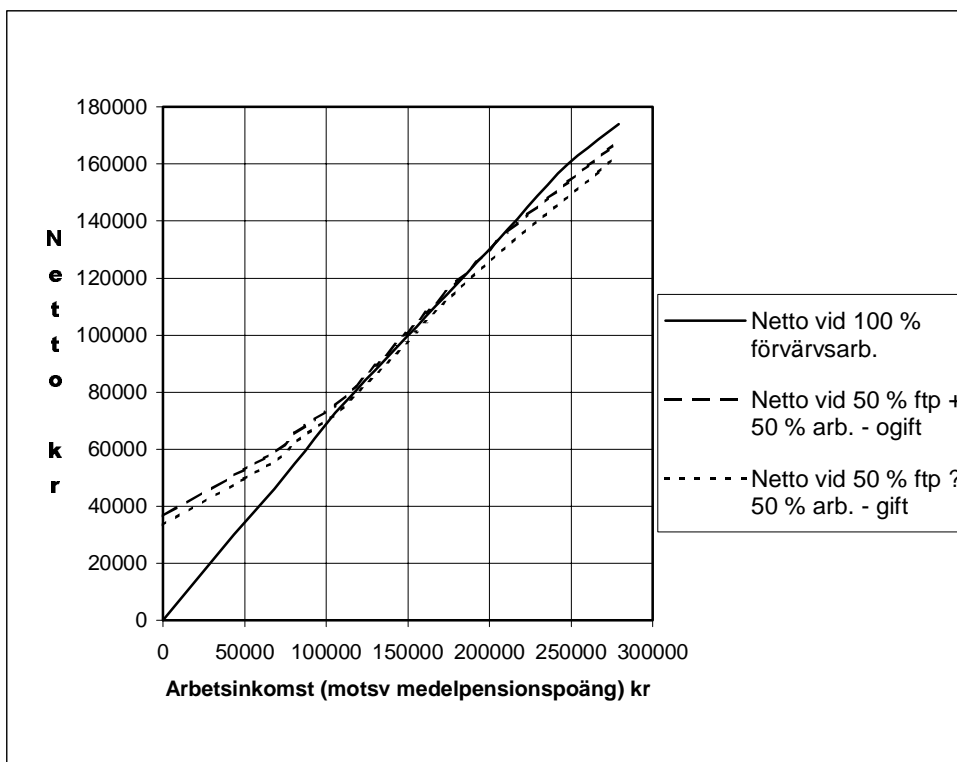
Figur 6 SGA och vanligt grundavdrag vid 50 % förtidspension (inkl. avtalsersättning) i olika inkomstlägen

I figur 7 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 50 procents förtidspension + 50 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person vid en kommunalskattesats om 31,48 kr.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten som sagts tidigare cirka 130 000 kr. Även 50 procents förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng jämte 50 procents förvärvsarbete ger ett netto om cirka 130 000 kr för en ogift person medan motsvarande belopp blir cirka 125 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 100 procent för ogifta och 96 procent för gifta. För ogifta personer ger kombinationen 50 procents förtidspension + 50 procents förvärvsarbete under de givna förutsättningarna ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete i inkomstlägen upp till närmare 200 000 kr. Av figur 7 framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlägen och högre i lägre inkomstlägen.

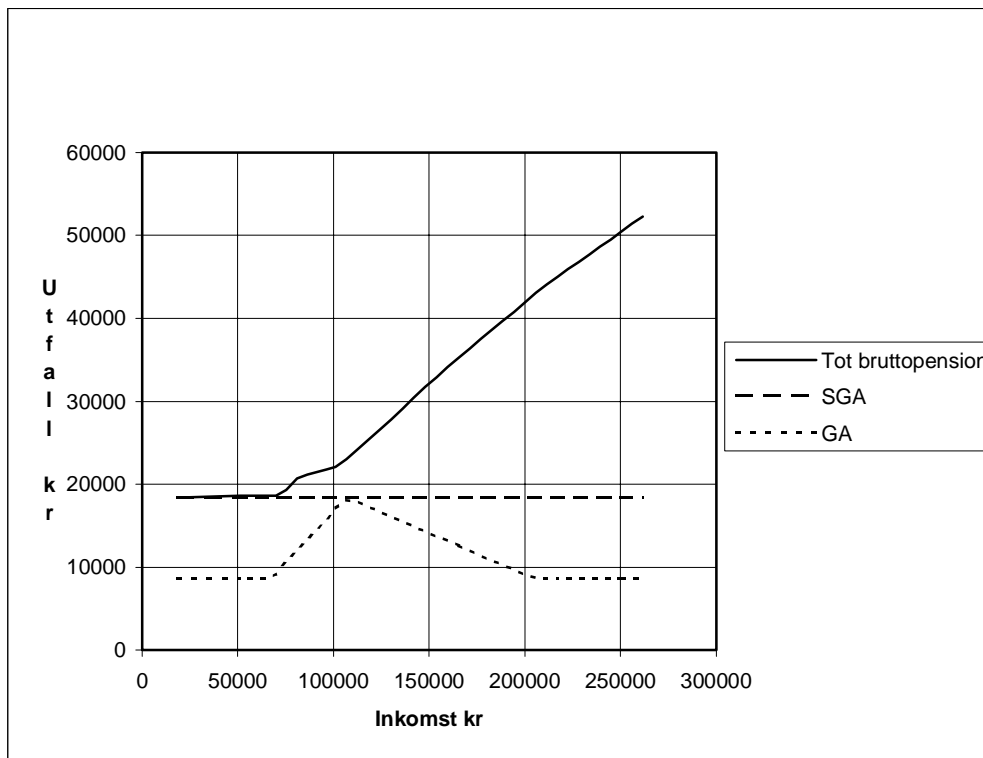
Figur 7 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 50 % ftp + 50 % arb. – gift och ogift med avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr

En fjärdedels (25 procent) förtidspension med avtalsersättning

Vid en fjärdedels förtidspension (figur 8) i kombination med förvärvsarbete är SGA det mest fördelaktiga alternativet ända upp till maximal ATP (6,5 pensionspoäng). Vi kan här se effekten av att det endast är folkpension och pensionstillskott som begränsar storleken på SGA.

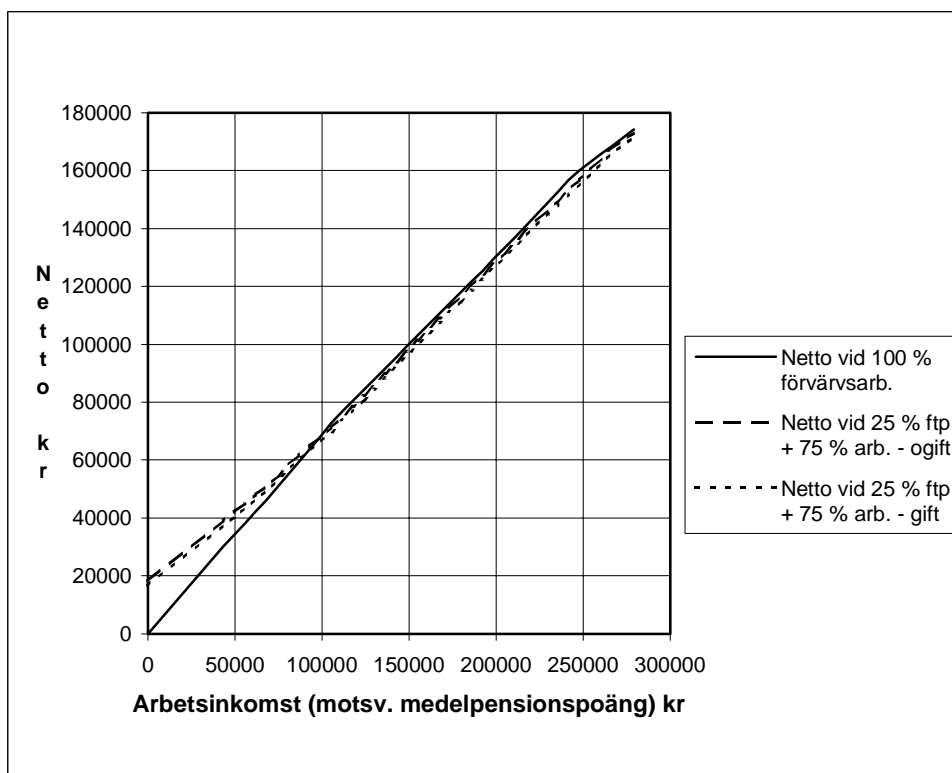
Figur 8 SGA och vanligt grundavdrag vid 25 % förtidspension (inkl. avtalsersättning) i olika inkomstlägen

I figur 9 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 25 procents förtidspension + 75 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person vid en kommunalskattesats om 31,48 kr.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten cirka 130 000 kr medan 25 procents förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng jämte 75 procents förvärvsarbete ger ett netto om drygt 128 000 kr för en ogift person. Motsvarande belopp blir cirka 127 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara mellan 98–99 procent för såväl ogifta som gifta. För såväl ogifta som gifta personer så ger kombinationen 25 procents förtidspension + 75 procents förvärvsarbete under de givna förutsättningarna ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete endast i låga inkomstlägen. Kompensationsnivån är dock relativt sett hög i alla inkomstlägen.

Figur 9 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 25 % ftp + 75 arb – gift och ogift med avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr

Översikt över kompensationsnivåerna med avtalsersättning

I tabell B nedan redovisas kompensationsnivån i procent beräknad på nettoinkomst vid förtidspension (inkl. avtalsersättning) i olika nivåer med motsvarande andel förvärvsarbete i normala inkomstskikt vid heltidsarbete (>130 000 kr/år).

Till en början kan sägas att utfallet är relativt osystematiskt i förhållande till de olika nivåerna på förtidspension. Ett förväntat utfall vore att kompensationsnivåerna, beräknade på nettoinkomsten av förtidspension och arbetsinkomst, skulle vara lägst vid hel förtidspension och successivt öka med ökad andel arbetsinkomst. Så är nu inte fallet. Detta har till stor del sin grund i att utformningen av SGA i sig medför att partiella pensioner gynnas i allmänhet men dessutom att det i vissa pensionsgrader är särskilt gynnsamt med kompletterande förmåner som avtalsersättningar.

Således är kompensationsnivån som allra högst (100–102 procent) för ogifta personer med halv förtidspension med en tidigare arbetsinkomst understigande 204 600 kr. För ogifta personer med en fjärdedels förtidspension är kompensationsnivåerna i samma inkomstskikt relativt höga men lägre än vid halv förtidspension (98–99 procent). Vid hel förtidspension sjunker kompensationsgraden för ogifta successivt från 91 procent för dem med lägst inkomster till 84 procent vid de högsta inkomsterna. Detta mönster gäller i princip för samtliga pensionsgrader utom en fjärdedels förtidspension. Vid en fjärdedels förtidspension är trenden den motsatta, dvs. den lägsta kompensationsgraden gäller för dem med lägst inkomst och de högsta kompensationsgraderna gäller för dem med högst inkomst.

Skillnaden mellan kompensationsnivåerna för ogifta respektive gifta är större ju högre andel av inkomsten som utgörs av förtidspension, dvs. störst skillnad vid hel förtidspension (3–7 procentenheter) och minst vid en fjärdedels förtidspension (1–2 procentenheter). Skillnaden minskar successivt i takt med ökade arbetsinkomster och är som minst i de högsta inkomstnivåerna. Den lägsta förekommande kompensationsnivån är 81 procent och gäller gifta personer med hel förtidspension i de högsta inkomstskikten.

Tabell B Kompensationsnivåer i procent i olika inkomstskikt vid förtidspension i olika nivåer – ogift resp gift – K-skatt 31,48 kr

Arbets- inkomst	Hel ftp		3/4 ftp+1/4 arb		1/2 ftp+1/2 arb		1/4 ftp+3/4 arb	
	Ogift	Gift	Ogift	Gift	Ogift	Gift	Ogift	Gift
130 200	91	84	100	93	102	98	98	96
136 400	90	85	99	93	102	98	98	96
142 600	89	85	98	92	101	98	98	97
148 800	89	85	97	91	101	98	98	97
155 000	89	85	96	91	101	98	99	97
161 200	89	85	96	90	101	98	99	97
167 400	89	85	95	90	101	98	99	97
173 600	89	85	94	89	101	98	99	97
179 800	88	85	93	89	101	98	99	97
186 000	88	85	92	88	100	98	99	97
192 200	88	84	92	88	100	97	99	98
198 400	87	84	91	88	100	97	99	98
204 600	87	84	90	88	100	96	99	98
210 800	87	84	90	88	99	96	99	98
217 000	86	83	90	88	99	95	99	97
223 200	86	83	89	87	98	95	98	97
229 400	85	82	89	87	98	94	98	97
235 600	85	82	88	86	97	94	98	97
241 800	84	81	88	86	96	93	98	97
248 000	84	81	88	86	96	93	98	97
254 200	84	81	88	86	96	93	99	98
260 400	84	81	88	86	96	93	99	98
266 600	84	81	88	86	96	93	100	99
272 800	84	81	89	87	96	93	100	99
279 000	84	81	89	87	96	94	99	98

8

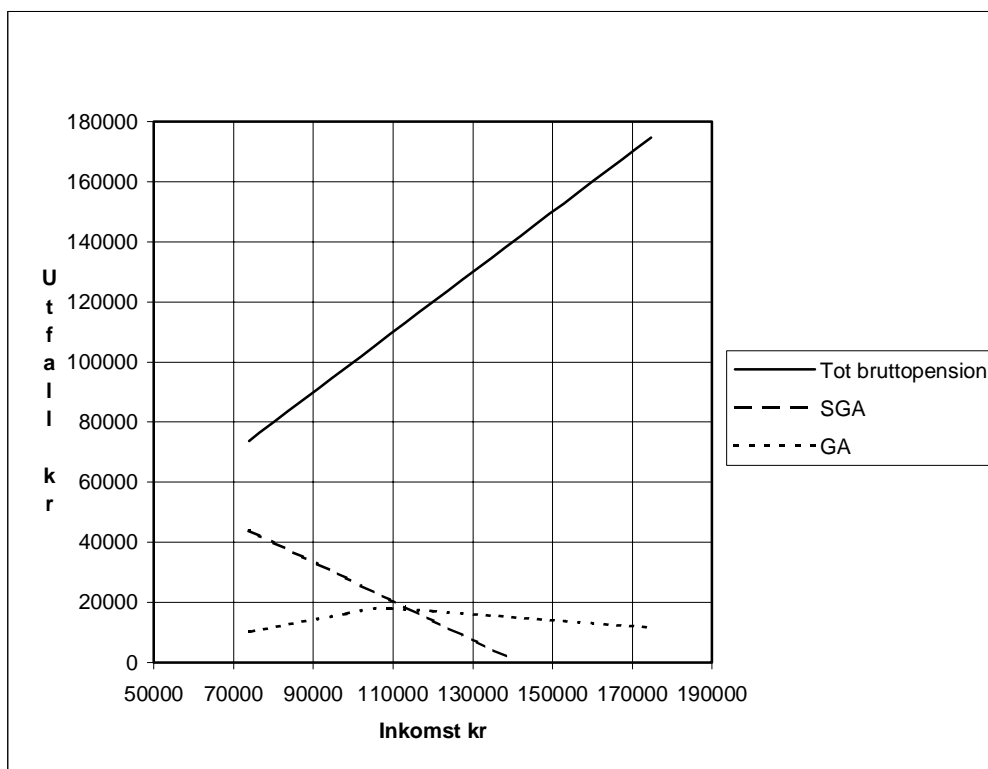
Utfall utan avtalsersättning

Nedan följer en redovisning av motsvarande utfall för försäkrade som saknar avtalsersättning. I bilagan (tab. 5–8) återfinns tabeller med de krontalsbelopp som ligger till grund för figurerna samt motsvarande utfall vid kommunalskattesatserna 27 kr respektive 34 kr. Dessutom illustreras, på samma sätt som i avsnittet om utfall med avtalsersättning, SGA, det vanliga grundavdraget och den totala bruttopensionen i relation till total taxerad inkomst för en ogift förtidspensionär utan avtalsersättning.

Hel (100 procents) förtidspension utan avtalsersättning

Figur 10 visar inledningsvis hur SGA vid hel förmån börjar reduceras vid en pension motsvarande ca 75 000 kr för att vid ca 110 000 kr vara lägre än det vanliga grundavdraget som då blir det mest fördelaktiga och därför träder in istället.

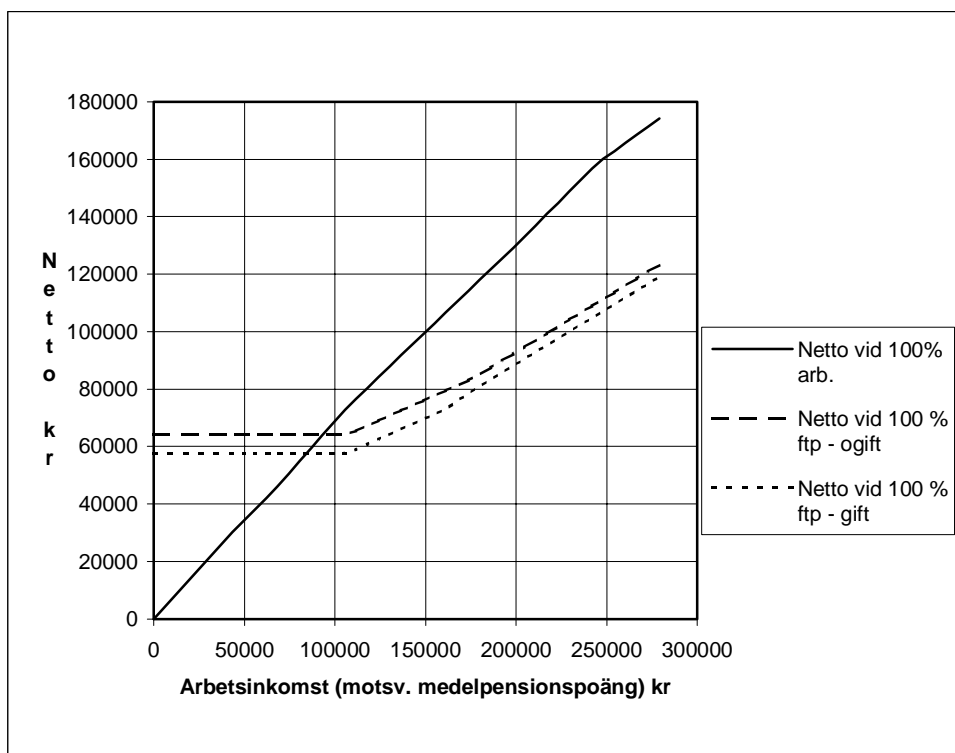
Figur 10 SGA och vanligt grundavdrag vid hel förtidspension (utan avtalsersättning) i olika inkomslägen

Figur 11 redovisar nettoutfall i olika inkomstnivåer vid helt förvärvsarbete resp hel förtidspension utan avtalsersättning för en gift eller en ogift person vid en kommunalskattesats om 31,48 kr.

Av figur 11 framgår, liksom tidigare visats, att en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr medför en nettoinkomst om cirka 130 000 kr medan en förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng ger ett netto om cirka 93 000 kr för en ogift person och drygt 88 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 71 procent (=93 000/130 000) för ogifta och 68 procent (=88 000/130 000) för gifta. Av figur 11 framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlägen och högre i lägre inkomstlägen. Man kan även utläsa att skillnaden mellan kompensationsnivån för gift respektive ogift minskar successivt i takt med ökad inkomst.

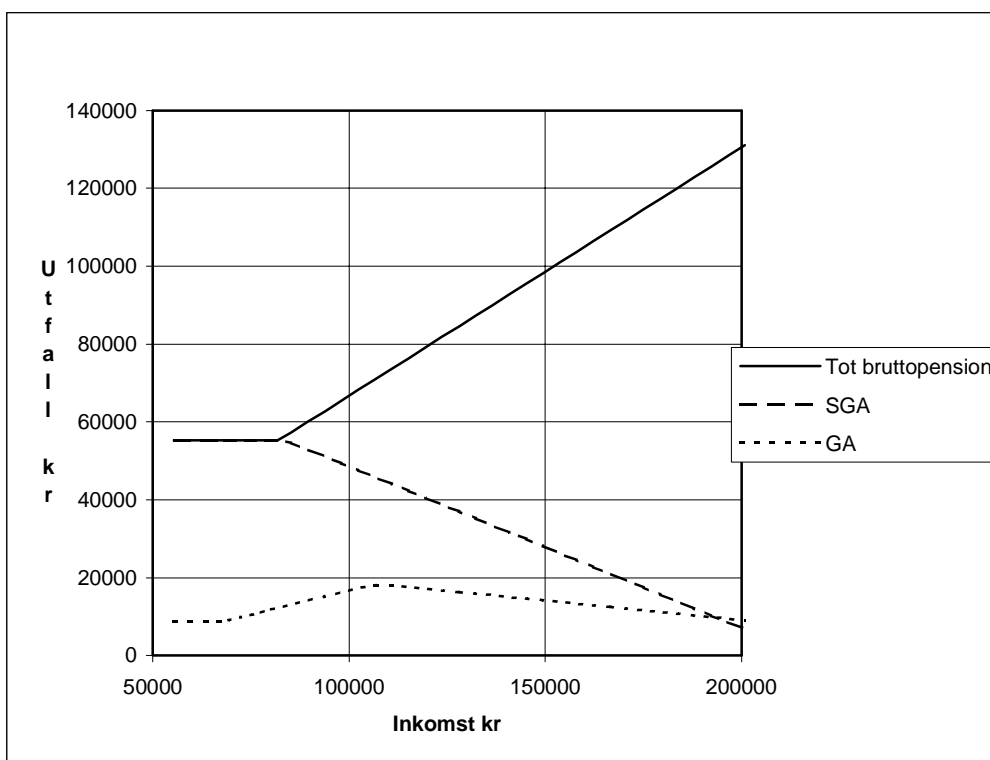
Figur 11 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 100 % ftp – gift och ogift utan avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr

Tre fjärdedels (75 procent) förtidspension utan avtalsersättning

Vid trefjärdedels förtidspension (figur 12) och en förvärvsinkomst motsvarande 25 procent av heltidsarbete är SGA mer fördelaktigt än det vanliga grundavdraget upp till en inkomstnivå på ca 190 000 kr. Detta beror på att pensionsinkomsten är lägre än vid hel förtidspension och att SGA därför inte reduceras av denna i samma utsträckning samt att den tillkommande förvärvsinkomsten inte reducerar SGA.

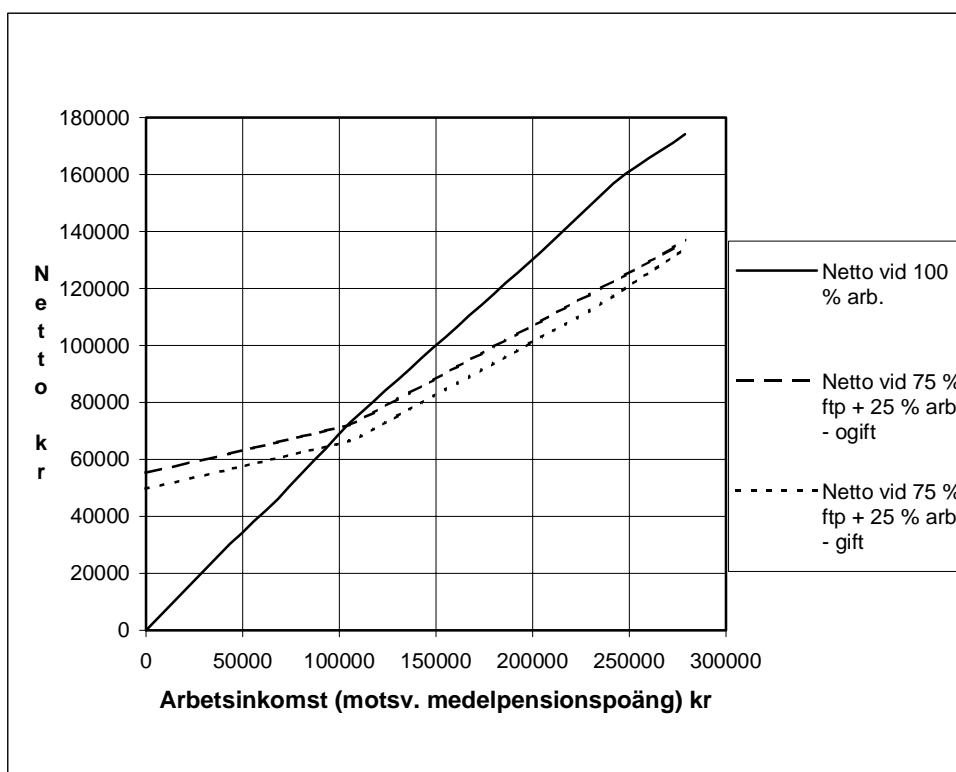
Figur 12 SGA och vanligt grundavdrag vid 75 % förtidspension (utan avtalsersättning) i olika inkomslägen

I figur 13 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 75 procents förtidspension + 25 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person. De olika kurvorna i figur 13 visar alltså nettoinkomsten vid en viss arbetsinkomst och nettoinkomsten för en ogift respektive en gift person vid 75 procents förtidspension (exkl. avtalsersättning) beräknad på motsvarande arbetsinkomst jämte 25 procents förvärvsarbete.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten cirka 130 000 kr medan 75 procents förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng jämte 25 procents förvärvsarbete ger ett netto om drygt 106 000 kr för en ogift person och cirka 101 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 82 procent för ogifta och 78 procent för gifta. Av figur 13 framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlagen och högre i lägre inkomstlagen. Till skillnad från vad som gäller dem som har avtalsersättning medför 75 procents förtidspension + 25 procents förvärvsarbete inte ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete i normala inkomstlagen.

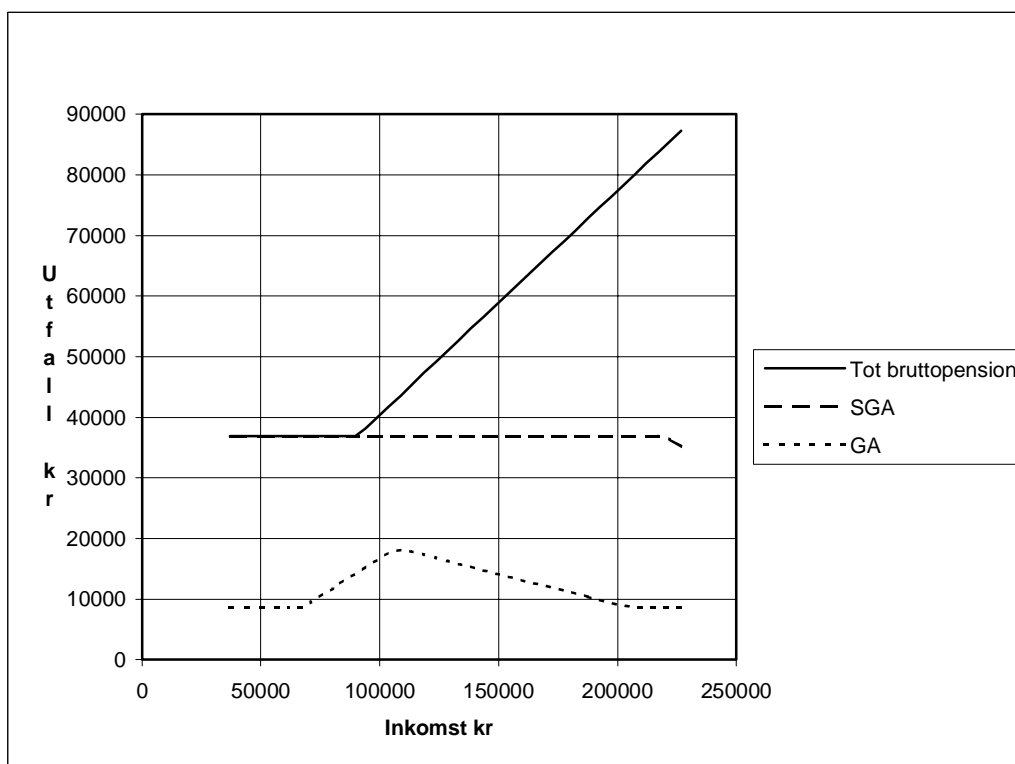
Figur 13 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 75 % ftp + 25 % arb. – gift och ogift utan avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr

Halv (50 procents) förtidspension utan avtalsersättning

Som tidigare framgått av figurerna 10 och 12 tillämpas SGA vid betydligt högre inkomstnivåer vid partiella förmåner än vid hel förmån. Vid halv förtidspension (figur 14) respektive en fjärdedels förtidspension (figur 16) i kombination med förvärvsarbete är SGA det mest fördelaktiga alternativet ända upp till maximal ATP (6,5 pensionspoäng). Vi kan dessutom i dessa två fall se att det i princip endast är folkpension och pensionstillskott som begränsar storleken på SGA. Vid halv förtidspension börjar den totala pensionsinkomsten, dvs. den del av pensionsinkomsten som överstiger 1,532 prisbasbelopp för en ogift, att reducera SGA vid en taxerad inkomst överstigande ca 220 000 kr.

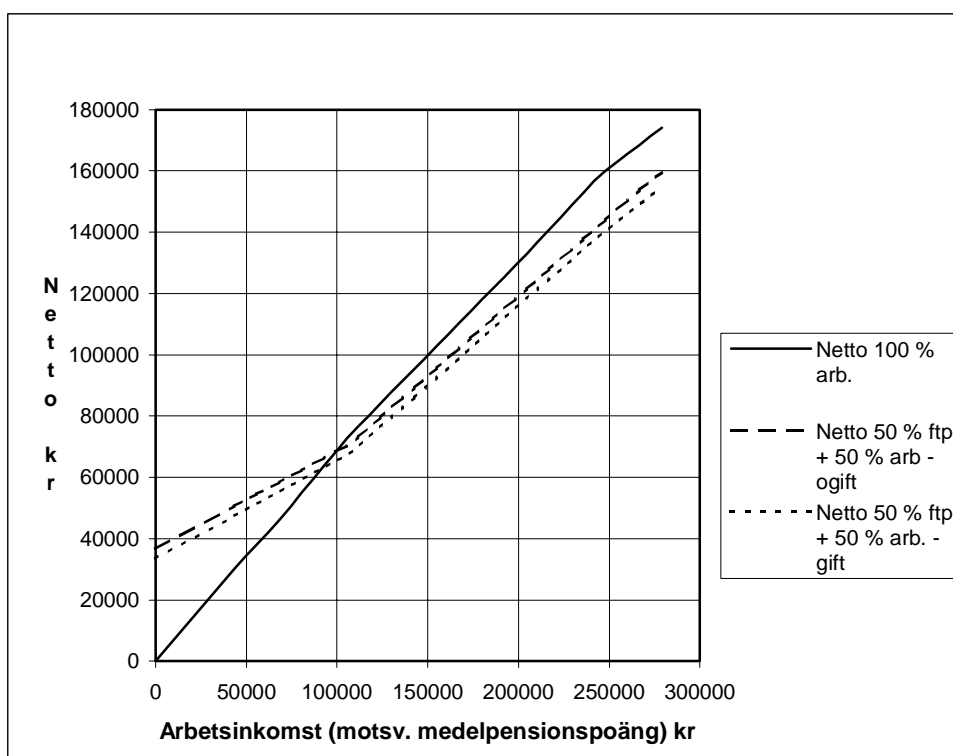
Figur 14 SGA och vanligt grundavdrag vid 50 % förtidspension (utan avtalsersättning) i olika inkomstlägen

I figur 15 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 50 procents förtidspension + 50 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person vid en kommunalskattesats om 31,48 kr.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten cirka 130 000 kr. Vid 50 procents förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng i förening med 50 procents förvärvsarbete uppstår ett netto om cirka 118 000 kr för en ogift person medan motsvarande belopp blir cirka 115 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara 91 procent för ogifta och 89 procent för gifta. Inte heller i detta fall ger kombinationen av förtidspension och förvärvsarbete under de givna förutsättningarna ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete i normala inkomstlägen. Av figuren framgår vidare att kompensationsnivån relativt sett är lägre i högre inkomstlägen och högre i lägre inkomstlägen.

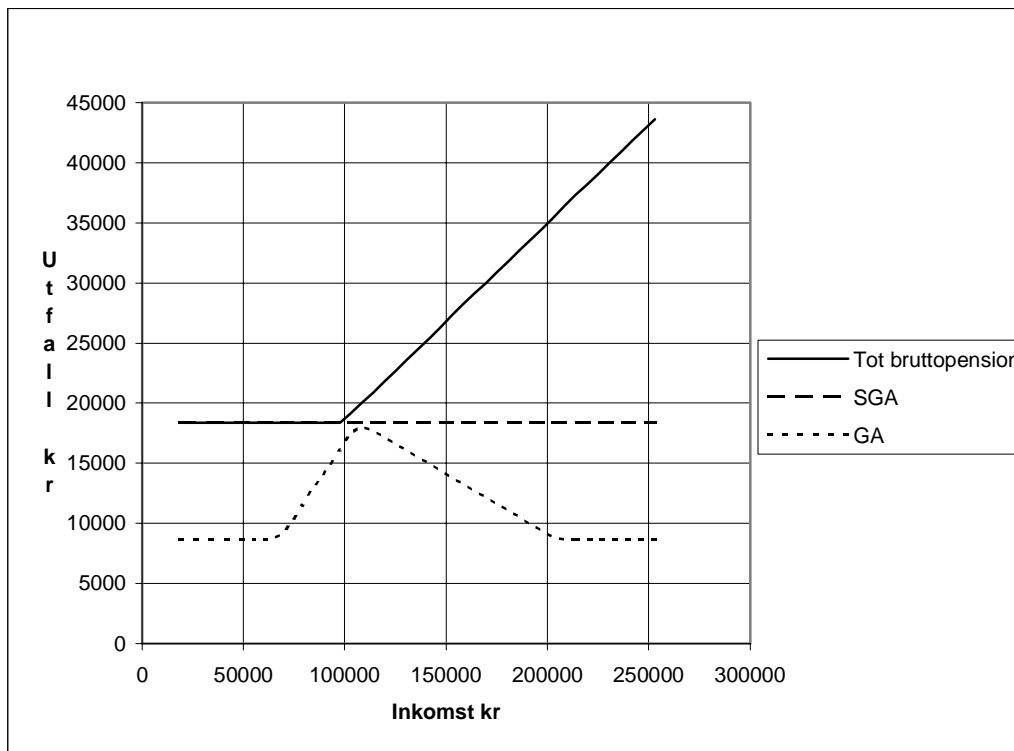
Figur 15 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 50 % ftp + 50 % arb. – gift och ogift utan avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr

En fjärdedels (25 procents) förtidspension utan avtalsersättning

Vid en fjärdedels förtidspension (figur 16) i kombination med förvärvsarbete är SGA alltså det mest fördelaktiga alternativet ända upp till maximal ATP (6,5 pensionspoäng). Vi kan här se effekten av att det här endast är folkpension och pensionstillskott som begränsar storleken på SGA.

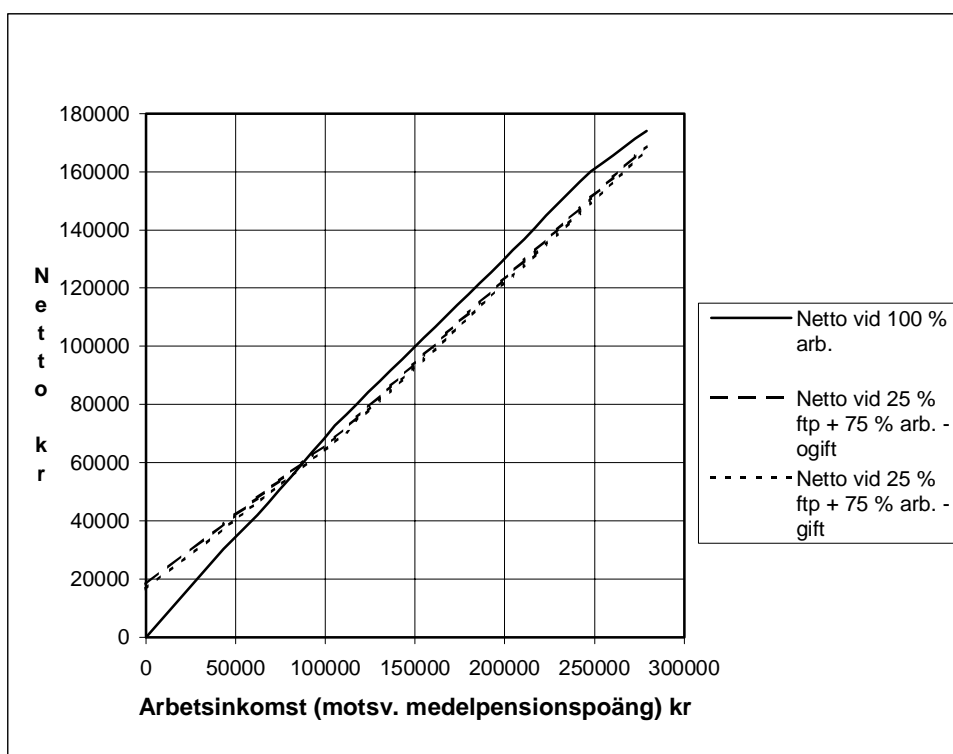
Figur 16 SGA och vanligt grundavdrag vid 25 % förtidspension (utan avtalsersättning) i olika inkomslägen

I figur 17 nedan redovisas nettoutfall vid 100 procents förvärvsarbete respektive 25 procents förtidspension + 75 procents förvärvsarbete för en ogift respektive en gift person.

Vid en bruttoarbetsinkomst om 200 000 kr är nettoinkomsten cirka 130 000 kr medan 25 procents förtidspension beräknad på motsvarande medelpensionspoäng jämte 75 procents förvärvsarbete ger ett netto om drygt 122 000 kr för en ogift person medan motsvarande belopp blir cirka 121 000 kr för en gift person. I detta exempel kan alltså kompensationsnivåerna beräknade på nettoinkomsten sägas vara mellan 93–94 procent för såväl ogifta som gifta. För såväl ogifta som gifta personer ger kombinationen 25 procents förtidspension + 75 procents förvärvsarbete under de givna förutsättningarna ett högre nettoutfall än helt förvärvsarbete endast i mycket låga inkomstlägen. Kompensationsnivån är dock relativt sett hög i alla inkomstlägen.

Figur 17 Nettoinkomst vid 100 % förvärvsarbete resp. 25 % ftp + 75 % arb. – gift och ogift utan avtalsersättning – K-skatt 31,48 kr.

Översikt över kompensationsnivåerna utan avtalsersättning

I tabell C redovisas på motsvarande sätt som i tabell B kompensationsgraden i procent beräknad på nettointkomst vid förtidspension (utan avtalsersättning) i olika nivåer med motsvarande andel förvärvsarbete i normala inkomstskikt vid heltidsarbete (>130 000 kr/år). Till en början kan sägas att utfallet är något mindre osystematiskt i förhållande till de olika nivåerna på förtidspension än vad som är fallet vid förtidspension med avtalsersättning. Även i detta fall medför dock SGA:s utformning att de partiella förtidspensionärerna gynnas i förhållande till vad som gäller för dem med hel förtidspension. Detta gäller särskilt vid halv förtidspension.

I likhet med vad som gäller när avtalsersättning utges är kompensationsnivån hög (90–94 procent) för ogifta personer med halv förtidspension och detta gäller i alla inkomstnivåer. För såväl gifta som ogifta personer med en fjärdedels förtidspension är kompensationsnivåerna i samtliga inkomstskikt relativt höga (93–97 procent). Vid hel förtidspension sjunker kompensationsnivån för ogifta successivt från 80 procent för dem med lägst inkomster till 69–70 procent vid de högsta inkomsterna. Detta mönster med sjunkande kompensationsnivåer i takt med ökad inkomst gäller i princip för samtliga pensionsgrader utom en fjärdedels förtidspension. Vid en fjärdedels förtidspension är trenden liksom när avtalsersättning utges den motsatta, dvs. den lägsta kompensationsgraden gäller för dem med lägst inkomst och de högsta kompensationsgraderna gäller för dem med högst inkomst.

Skillnaden mellan kompensationsnivåerna för ogifta respektive gifta är även i detta fall större ju högre andel av inkomsten som utgörs av förtidspension, dvs. störst skillnad vid hel förtidspension (3–7 procentenheter) och minst vid en fjärdedels förtidspension (1–2 procentenheter). Skillnaden minskar successivt i takt med ökade arbetsinkomster, dvs. den är som minst i de högsta inkomstnivåerna.

Den lägsta förekommande kompensationsnivån är 67 procent och gäller gifta personer med hel förtidspension i de inkomstskikt som ligger något under de högsta.

Tabell C Kompensationsnivåer i procent i olika inkomstskikt vid förtidspension i olika nivåer – ogift resp. gift – K-skatt 31,48 kr

Arbets- inkomst	Hel ftp		3/4 ftp+1/4 arb		1/2 ftp+1/2 arb		1/4 ftp+3/4 arb	
	Ogift	Gift	Ogift	Gift	Ogift	Gift	Ogift	Gift
130 200	80	73	92	86	94	91	94	93
136 400	79	72	91	85	94	90	94	93
142 600	78	71	90	84	94	90	94	93
148 800	77	70	89	83	93	90	94	93
155 000	76	69	88	82	93	90	94	93
161 200	74	68	87	81	93	90	94	93
167 400	74	69	86	81	93	90	94	93
173 600	73	69	85	80	92	90	95	93
179 800	72	69	84	79	92	89	95	93
186 000	72	68	84	79	92	89	95	93
192 200	72	68	83	78	92	89	95	93
198 400	71	68	82	78	92	89	95	93
204 600	71	68	82	77	91	89	95	93
210 800	71	68	81	77	91	89	95	93
217 000	71	68	80	76	91	89	94	93
223 200	70	67	80	76	91	88	94	93
229 400	70	67	79	75	90	88	94	93
235 600	70	67	79	75	90	88	94	93
241 800	69	67	78	75	90	88	94	93
248 000	70	67	78	75	90	88	94	93
254 200	70	67	78	75	90	88	95	94
260 400	70	68	78	76	91	88	95	94
266 600	70	68	78	76	91	88	96	95
272 800	71	68	78	77	92	89	97	96
279 000	71	68	79	77	92	89	97	96